

OKÉNKO

D O F A R N O S T I

V Y D Á V Á F A R N O S T S V . V Á C L A V A V L E T O H R A D Ě

Ročník XXV.

Listopad 2016

číslo 11

Květy jabloní
koudelí obalené

Kěž si tak měkce lehne
do Tvého hnízda,
Pane

Ivan M. Jirous

Jednadvacáté století musí být stoletím soucitu a dialogu.

dalajlama, nositel Nobelovy ceny míru

Může se klidně stát, že člověk se celý život škrábe po společenském žebříčku nahoru, jen aby nakonec zjistil, že ho opřel o špatnou stěnu.

americký mnich Thomas Merton

Co byste vzkázal mladé generaci?

Jirí Brady: Mohl jsem pomoci mnoha lidem, mně i jim to udělalo dobře...

Úvodem

Na otázku: „Co se stane, bude-li Trump prezidentem“, jeden Američan odpověděl: „Bílý miliardář se nastěhuje do státního bytu po černošské rodině. USA to přežije, u nás je kongres nad prezidentem.“ Naši poslanci a senátoři si nechali M.Z. přerůst přes hlavu. Teď byli poníženi lokajským dopisem svých šéfů komunistické Číně. M.Z. v Číně prohlásil, že se přijel učit stabilizovat společnost (Gottwald se učil v Moskvě). Na Svatováclavské pouti ve Staré Boleslavi citoval z Bible: „Lásky kdybych neměl, nejsem nic“ - a 28. října se opět mstil. Muslimové, když naslouchají Koránu, se chvějí.

I v Jeruzalémském chrámu (nejen na pražském Hradu) byly vícekrát přinášeny oběti pohanickým božstvům a ke zvýšení lesku přicházeli i někteří velekněží. Naši biskupové, rektori vysokých škol a někteří politici do Vladislavského sálu nešli.

Zemře-li nám někdo z blízkých nebo milých, jsme smutní, ale náš zármutek mírní vědomí, že o naše drahé Ježíš královsky pečuje, nabízí jim vše nejlepší a plnost života. /v

JSOU DVA DRUHY KŘESŤANŮ

Není těžké rozeznat rozdíl mezi slepicí a skřivánkem. Slepice hledí jen k zemi, hrabe se v hnoji, hledá červíky a zrníčka. Patří k čeledi ptáků, ale létá pramálo. Vyletí, jen když se objeví vlašák nebo chlap s klackem. Vyletí jen těžkopádně a nevysoko. Pak se opět vrátí ke svému hrabání.

To vlašťovka nebo skřivánek jsou jinačí ptáci! Výšky jsou stále jejich doménou.

Podobně máme dva druhy křesťanů. Ti první rozumí klacku: „Bůh vyhnal člověka z ráje, když zhrěšil, a postavil tam ještě hlídače, aby se nemohl nikdo vrátit. Bůh je totiž nejvyšší spravedlivý! Dobré odměňuje a zlé trestá. Boží Syn se stal člověkem, aby nás svou smrtí vykoupil. Je to pochopitelné, a tím vše končí.“

Druhá skupina křesťanů jsou ti, pro které je Bůh dobrotivý Otec, který vyhlídí svého marnotratného syna a těší se, že se vrátí. On je totiž nejvyšší shovívavý! Dobré chce učinit ještě lepšími a zlé přivést k rozumu. Boží Syn se stal člověkem, aby nás přivedl k tomuto Otci - leč stálo ho to život... Je to nade vše pochoopení, ale tím vše začíná...

Jan Rybář S.J., Musíš výš

Jak odpovídáte na otázku:

Proč v některých kostelích lidé zapalují svíčky? K čemu je to dobré?

Hle, král bude kralovat spravedlivě a velmožové budou vládnout podle práva.

Oči těch, kdo vidí, se neodvrátí, uši těch, kdo slyší, budou pozorně naslouchat. Srdce nerozumných nabude poznání, jazyk koktavých bude hovořit hbitě a jasně.

Bloud už nebude zván šlechetný, potměšilci nebude se říkat velkomyslný.

Vždyť bloud mluví bludy a jeho srdce páchá ničemností, dopouští se rouhání a scestně mluví proti Hospodinu. Hladovou duši nechává lačnou a žíznicímu neposkytne nápoj.

Zbraně potměšilcovy jsou zhoubné, jen k mrzkostem radí, utištěné chce zničit klamnými slovy, když se ubožák dovolává práva.

Šlechetný však dává ušlechtilé rady a v ušlechtilém jednání setrvává. (Iz 32:18)

Když jsem začal skutečně milovat sám sebe, dokázal jsem poznat, že psychická bolest a utrpení je pro mne jen varováním, abych nežil proti své vlastní pravdě.

Charlie Chaplin

Kolik lidí zaprodalo svoji duši, jen aby byli obdivováni hlupáky!

Veškeré přehánění je namístě, přeháníte-li správnou věc.

Gilbert Keith Chesterton

NA PŮL CESTY VSTRČÍ

*Inspiraci se musí vycházet
na půl cesty vtrčí.*

B.G. Shaw

Každý, kdo něco vytváří z ničeho, ví, že někdy se daří, jindy ne. Zpočátku se to častěji nedaří než daří. Každý slavný hokejista začal tím, že se neudržel na bruslích a padal na zadek. Každý slavný spisovatel začal tím, že neuměl číst a psát. Každý slavný houslista začal skřípěním.

Kdo vytrvá, tomu to jde postupně lépe, pak ještě lépe, až nakonec snadno. K vytrvání potřebuje pěstovat tyto vlastnosti: zvědavost, posedlost či zápal, vidinu kýženého výsledku, schopnost konfrontace, výdrž a víru.

O zvědavosti stačí říct jen: Kdo se neptá, nic se nedoví. Posedlost a zápal jsou ta hnací síla, pohonná látka, energie, které nás odpalují z nicoty a nudy do touhy, odhodlání, vůle a akce.

Vidinu kýženého výsledku je užitečné mít jasnou jednoduše proto, abychom věděli, kterým směrem se odpalovat a nepobíhali sem tam jako kuře bez hlavy.

Konfrontace má v mnoha kulturách špatnou pověst a pokládá se za nežádoucí. Česká kultura k nim patří plnou měrou. Češi se bojí nejen konfrontace, nýbrž i těch, kdo se konfrontace nebojí. Oni je totiž vyrušují z bezpečné anonymity, uvádějí v riziko a v nepohodu. Stavějí je do situací, v nichž by za sebe museli rozhodovat, někomu či něčemu stranit, projevit jednomu či druhému loajalitu. Nutí je k jednoznačné volbě. To všechno je strašně bolí. Mnohem raději věci nechávají tak, jak jsou: času, vývoji, osudu. Pak remcají, potajmu, vyhýbavě, uhýbavě, za zády, nasraně. Že se nic neděje. A když se děje, ne tak, jak by mělo. Tím se uvádějí do bezmocnosti. Protože jim chybí jasnost cíle, často se vzdávají, ještě než začali. Protože jim chybí loajalita, nedokážou se vystříhat úskočnosti, vypočítavosti, zrádnosti, záłudnosti, zákeřnosti. Často se těší tím, jak vyzráli na někoho, kdo na ně spoléhal, kdo jim chtěl pomoci, kdo se za ně o něco rval. Byl prý moc konfrontační, zavinil si to sám. Proto se taky česky nedá napsat velké světové drama. Drama je totiž samá konfrontace.

Konfrontovat znamená čelit. Stavět se čelem, přímo, nevyhýbavě. Tváří v tvář. Podívat se na věci zblízka a zeptat se, proč jsou, jak jsou a zda by mohly být jinak. Neklopit oči, neschovávat se do kouta, za někoho jiného. Nebát se nebezpečí. Nebo se ho bát, ale přesto do něho jít. Přijímat riziko. Svět bez rizika je nudný, šedivý, ušlápnutý. Dokud se nekonfrontujeme s překážkami, nedá se zjistit, co je a co není možné. Limit možností se zjistí teprve tehdy, až párkrát přestřelíme.

Opakem konfrontace je přešlapování kolem horké kaše, bojácnost, předposírání. Výsledkem je bezmocnost a bída.

Jako každá jiná dovednost, schopnost konfrontace se dá naučit, pěstovat, posilovat, tříbit. Jestliže se nepěstuje konfrontační

schopnost, automaticky se pěstuje bojácnost a bezmocnost. Konfrontaci se potřebujeme učit také proto, že s sebou nese několik úskalí, která se musíme učit poznávat. Jedním je konfrontace s chybným terčem - s někým, od něhož konfrontací nemůžeme nic získat, protože k tomu není kompetentní. Druhým je konfrontace v nevhodnou dobu - okolnosti a podmínky neuzrály do situace, v níž konfrontovaný musí nebo přinejmenším může ustoupit nebo vyhovět. A třetím je setrvačnost, která nám někdy znemožňuje zastavit, když už jsme konfrontaci vyhráli, a může oslabit či dokonce i negovat již dosažený výsledek.

Ke konfrontaci je zapotřebí energie zvané troufalost. Troufalost potřebujeme ke každému činu, ke každému pohybu, ke každé změně. Troufalost má charakter veskrze pozitivní. A to i bez ohledu na to, že konfrontovaným, jimž je konfrontace nepřijemná, nebo nekonfrontovaným, které konfrontace vyrušuje z pohody, se jeví negativně, takže ji pojmenovávají slovy jako drzost a nestoudnost.

Naopak ti, kdo vědí, že bez konfrontace se nic nehýbe a bez pohybu se nic nemění, si jako partnery a spolupracovníky vybírají právě lidi troufalé, a jen těm předávají odpovědnost a kontrolu. Troufalost jedněch dokáže motivovat i ty netroufalé k občasně troufalosti, ve známém „efektu sněhové koule“, kdy jeden svou troufalostí inspiruje druhého a ten třetího, až vznikne skupina, které se najednou dnes zdá možné, co se jim jako jednotlivcům včera zdálo nemožné.

Nejtroufalejším záznamem troufalosti, jaký byl kdy napsán, je žádost Mojžíše a Árona k faraonovi: Hospodin ti vzkazuje: „Propušt můj lid ...“ (Ex 5-12)

Talmudické legendy si k Exodu přimyslely ještě jednu důležitou postavu, o níž nám text Bible nic neříká. Jmenuje se Nachšon a jeho legendární role je tato: jako první vstupuje do dosud nerozestoupeného moře, jehož hladina začne klesat teprve až Nachšonovi sahá po bradu. Teprve za Nachšonem si ostatní troufají. Zázrak rozestoupeného moře se dáva do pohybu ne Moševou neobyčejnou nadlidskou vůlí, ale Nachšonovou obyčejnou lidskou vírou. Bez Nachšona by Izrael do moře nevstoupil a podlehl by pronásledujícímu egyptskému vojsku.

Slovo nachšon se v hebrejštině stalo symbolem předvoje, průkopnictví postaveného na víře a ochotě riskovat. „Operace Nachšon“ bylo jméno slavného mohutného přesunu československých zbraní do Izraele v roce 1948. Bez něho, bez víry v záchranu a ochoty riskovat, by Izrael asi neexistoval. Nebýt „Nachšonů“ ve všech možných oborech lidské činnosti, ochotných riskovat vlastní bezpečí a život kvůli něčemu většímu a lepšímu, v co věří, všichni bychom se ještě dnes houkali na větvích.

Bez víry není proveditelné nic. „Na půl cesty vtrčí“ je předpoklad všeho tvoření.

*z knihy Benjamina Kurase:
„Zakázané ovoce vědění“
(redakčně zkráceno)*

PROHLÁŠENÍ SYNODNÍ RADY ČESKOBROTŘSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ

Jsme hluboce znepokojeni způsobem, jakým v posledních měsících někteří veřejní činitelé volají po návratu ke „křesťanským hodnotám nebo kořenům“, „semknutí se kolem své křesťanské identity“ nebo „návratu ke svým křesťanským kořenům“. Přijetí zákona o Velkém pátku jako státním svátku se zdůvodňovalo podporou křesťanské identity oproti náporu identit jiných. K návratu ke křesťanským kořenům jako k obraně proti islámskému fundamentalismu vyzval i prezident Miloš Zeman na letošních svatováclavských slavnostech.

Proč se nám to nelíbí? Záleží nám na tom, aby označení „křesťanský“ nebylo vyprazdňováno. Pokládáme za nepřijatelné, používá-li se „křesťanská“ rétorika pro šíření předsudků a nenávisti vůči cizincům, nejčastěji muslimům, pro odmítání pomoci uprchlíkům, přivolávání střetu civilizací či vyvolávání duchů nacionalismu. Obáváme se toho, aby se povrchní „křesťanská“ rétorika nestala ospravedlněním naší nechuti dělit se s druhými nebo něco obětovat.

Evangelium přijímáme jako dobrou zprávu pro slabé a trpící, která je v příkrém rozporu s každým hloubením příkopů mezi lidmi, vytvářením přehrad a nepřátelství. Jako křesťané se ke zvěsti Ježíše Krista hlásíme jako k programu naší životní cesty, byť jej ani zdaleka nedokážeme naplnovat. Rádi bychom povzbuzovali k naději, že lze hledat cestu k lidem kolem nás a překonávat zničující konflikty.

V Praze 18. října 2016

Již řadu let, od počátku našeho tisíciletí, se na své webové stránce zabývám komentováním způsobu, jakým se v naší společnosti vede dialog na nejrůznější témata a o nejrůznějších kauzách, od prosté společenské nižší roviny až do nejvyšších pater společenskopolitického života. Nejde mi především o obsah těch kauz jako spíše o způsob myšlení a vzájemné komunikace. Na těchto stránkách lze vyhledat nejrůznější témata z oblasti jako umění myslet, vedení dialogu, a to na pozadí různých konkrétních problémů a kauz ve společnosti. Příčiny k těmto mým úvahám zadávají většinou politici a veřejní činitelé. Velice často přichází impuls z projevů prezidenta Miloše Zemana, který se cítí „povinen“ vyjadřovat se k nejrůznějším událostem a problémům, ať spadají do jeho kompetence nebo ne, bez ohledu na běžné zvyklosti v naší demokracii. Tyto skutečnosti byly v minulosti už vícekrát diskutovány. Příčinou jsou často i problematičtější výroky prezidentova mluvčího Ovčáčka.

V poslední době je diskutováno prezidentovo zrušení původně slíbeného státního vyznamenání příbuznému ministru kultury panu J. Bradymu, který přežil holocaust. Od začátku jsem byl od Daniela Hermanna o celém průběhu záležitosti informován. Původně jsem se chtěl, jak jsem organizátorům slíbil, setkání s dalajlámou zúčastnit, ale vzhledem k tomu, že jsem na léčebném pobytu a mám se kromě toho účastnit zahájení oslav pětistého výročí protestantské reformace ve švédském Lundu, kde bude přítomen papež František, musel jsem se ze setkání s dalajlámou omluvit, než se celá kauza rozhořela.

Když potom celá záležitost vyhřezla různými lživými prohlášeními ze strany Hradu, a já jsem byl dobře informován o jejím průběhu, musím se rozhodně postavit na stranu těch, kdo odsuzují takovéto kšeftaření s významnými symboly naší státnosti a snižování prezidentského úřadu.

Alespoň tímto vyjádřením se připojuji ke všem akcím, které se na protest proti neohrázněnému a ponižujícímu jednání prezidenta Zemana konají.

Už jsme zažili řadu kauz kolem fungování Miloše Zemana jako prezidenta. Tato je však, myslím, velmi flagrantní, a proto si zaslouží protest zdravě uvažujících občanů neúčastí na udělování státních vyznamenání, pakliže se s nimi takto kšeftuje.

Možná, že další kauzy, které jistě přijdou, vybudí národ k pochopení, že podobné jednání snižuje v celém světě pověst našeho národa, kterou mnohé osobnosti v minulosti budovaly, a že napříště bude nutné kvalitněji vybírat kandidáty na tento nejvyšší post v naší společnosti.

kardinál Miloslav Vlk, 24.10. 2016

Jenom ti, kteří vydrží ještě deset minut,
když už je vše ztraceno, vytvářejí naději.

Gilbert Keith Chersterton

Jsme občané České republiky, narodili jsme se zde, máme tu své rodiny i své předky. Jsme zodpovědní za svou zemi s dědictvím dobrých i špatných událostí a jejich důsledků. Jsme zodpovědní vůči svým potomkům za vše, co vykonáme – v dobrém i ve zlém. Jsme zodpovědní nejen za kvalitu našeho materiálního světa, ale především života duchovního a mravního. Za charakter naší společnosti, ke kterému patří sebevědomí, čest a hrdost svobodných občanů.

Protože se touto zodpovědností cítíme být vázání, protestujeme proti svévolnému jednání prezidenta republiky Miloše Zemana, předsedy Senátu Milana Štěcha, předsedy Poslanecké sněmovny Jana Hamáčka a předsedy vlády Bohuslava Sobotky. Pár dní po svobodném setkání ministra kultury Daniela Hermanna s jeho svatostí dalajlámou jste servilně ujistili Čínskou lidovou republiku o své loajalitě. Učinili jste tak v zájmu země, která trvale porušuje lidská práva. Selhali jste, protože vás opanoval strach. Strach z jediného starého muže, vyzývajícího svět k nenásilí a lásce k bližním. Výměnou údajných obchodních výhod za suverenitu a hrdé sebevědomí země jste nás, své spoluobčany, hluboce urazili. Ponižit nás nemůžete, když se sami umíte ponížovat. Nemáte však právo činit z nás vazalskou zemi, společnost lokajskou, ustrašenou a nesamostatnou. Nejste majiteli této země, pouze jejími dočasnými správci.

Vaše svévolné jednání poplivalo těžce obnovované demokratické tradice naší republiky i její svobodu a ohrozilo její mezinárodní respekt a spojení. Když jste v tuto chvíli zběhli podlehlí výhrůžkám diplomatickým, nelze se spoléhat na to, že budete schopni řídit zemi v časech mnohem složitějších a těžších. Selhali jste ve své ústavní povinnosti bránit své občany před nátlakem cizí moci. My nejsme kolonií Číny! Ani rukojmími nezodpovědných zbabělců.

Důsledky špatných činů se vyjevují vzápětí. Mstivá hanebnost prezidenta republiky s neudělením vyznamenání muži hájícímu lidská práva, muži, který přežil peklo holocaustu, panu Jiřímu Bradymu, je jen potvrzení toho, do jaké společnosti opovržených zemí nás politické elity vedou a že prezident republiky je mužem minulosti a nemá již naší společnosti nic pozitivního nabídnout! K tomu nelze mlčet! Využijeme všech zákonných možností, abychom dali tento náš odpor najevo, otevřeme divadla svobodnému dialogu svobodných lidí. Odmítáme dopředu tvrzení, že jsme ve službách té či oné politické síly! Jsme ve službě otevřené, tolerantní, svobodné společnosti. Nenecháme si ji vzít!

*Za Asociaci profesionálních divadel
Mgr. Stanislav Moša, předseda APD,
ředitel MD Brno*

*Za Hereckou asociaci
Mga. Jiří Hromada, prezident HA
V Praze 25.10.2016*

Tomáš Halík

Po nestoudném chování Miloše Zemana, po mnoha prohlášeních jeho mluvčího, který se tragikomicky zaplétá do vlastních lží, po zbabělosti přímých svědků rozhovoru prezidenta s ministrem Hermanem, po ostudném servilním dopisu našich ústavních činitelů do Číny a po zasloužilé zpurné odpovědi čínských komunistických vůdců se rozhodnutí účastnit se nebo neúčastnit letošní hradní oslavy státního svátku stává nejen testem osobní statečnosti a občanské zodpovědnosti pozvaných, nýbrž i významnou mravní křížovatkou současné české společnosti. Platí to nejen pro politiky, nýbrž zejména pro představitele kultury, církvi a akademického světa, kteří nesou zvláštní odpovědnost za duchovní a mravní klima společnosti. Alibistické prohlášení, že účast na letošní oslavě je přece projevem loajality k státu jako takovému a nikoliv k jeho současnému prezidentovi, neobstojí: Miloš Zeman už dávno „zprivatizoval“ státní svátek tím, že vyznamenává po léta stále více těch, kteří se nezasloužili o stát, nýbrž pouze projevovali podporu a loajalitu Miloši Zemanovi, včetně lidí s komunistickou minulostí a hvězdiček zábavního průmyslu. Neúčast na letošní hradní oslavě je velmi potřebným „ne“ k způsobu, jakým se chová současný prezident a kam on a lidé kolem něho vedou náš stát.

Velmi si vážím rektorů vysokých škol, kardinála Vlka, biskupa Holuba, představitelů Ekumenické rady církví a židovské obce a všech dalších, kteří navázali na tradici osobností jako byli Jan Patočka, Josef Zvěřina a mnozí další, kteří jasným postojem prokázali schopnost rozlišovat hodnoty a nepodporovat zlo. Druhá tradice - dávat opatrnicky přednost loajalitě k moci před odvahou k pravdě - , ta smutná tradice činovníků Pacem in terris a kariéristů a oportunistů v akademickém světě, je něco, na co by slušní lidé už dnes neměli navazovat. Jak osvobozující byla slova kardinála Tomáška v dramatických dnech listopadu 1989, jasně vyznání, kde stojí on a česká katolická církev! Ano, dnes opět jde o mnoho. Před srpnem 68 bylo snad možné některé komunisty považovat za idealisty, kteří věřili, že je možné komunismu dát „lidskou tvář“ - po srpnu už neměli nárok na tuto omluvu. Nyní, poté, co Miloš Zeman opakovaně ukázal, že Rusko a zejména Čína jsou mnohem bližší než naši západní spojenci, už není možné omlouvat lidi, kteří ho nadále podporují - třeba i pasivní účastí na slavnosti udělování státních vyznamenání, před níž dal prezident znovu najevo, jaký je a kde stojí. Je snad možné k tomu mlčet?

Abstinent i alkoholik se nejen mýlí,
ale dělají i stejnou chybu.
oba totiž považují víno za drogu,
a nikoliv za nápoj.

Gilbert Keith Chersterton

NAŠI VĚRNÍ ZESNULÍ

Stýská se nám po nich. Jakpak se asi mají? Potřebují něco? Můžeme jim nějak prospět? Modlitba je setkáním a rozhovorem. Ježíš řekl:

„Když dva mluví o Bohu, chci být u toho“ (srv. Mt 18:20). Myslíme-li na naše zesnulé, můžeme je vtáhnout do setkání s Bohem, do modlitby. „Táto, když si promyslím Ježíšova slova: „Otče náš, buď vůle tvá jako nebi tak i na zemi“, myslím na Tebe. Děkuji ti za všechno, cos mě v životě naučil. Říkal jsi mi, že se máme učit celý život. Myslím na tvé rady. V některých věcech nemám pořádek, chci to zlepšit, myslí na mě, prosím Tě. Těším se, až se spolu setkáme. Jestlipak jsi se už naučil být dochvilný? To jsi moc neuměl, vzpomínáš, co k tomu říkala naše maminka, že je to ohleduplnost vůči druhým. To je dobře, že Bůh vymyslel život a soužití dobře, že se můžeme podle jeho moudrosti učit - podle jeho plánů „v nebi“ se mohou zařídit „na zemi“. Ještě se chci lépe naučit přiznávat chyby, abych je mohl co nejdříve napravovat.“ „Bože, tebe k tomu prosím o pomoc. Jsem ti, Bože, vděčný, že se s tátou můžeme jednou setkat a že nám pomůžeš k tomu, abychom si ve všem mohli rozumět. A byli natolik ochotní, abychom si vyhověli v tom, co jeden druhému budeme vidět na očích.“

Snažíme se napravovat své dluhy. (Některým lidem jsem ublížil, nejen maminka kvůli mně někdy plakala, vícekrát jsem opakoval něco, co se později ukázalo, že nebylo pravda, řadu příležitostí k dobrému jsem nevyužil, nějaký čas promrhal atd.)

Někdy můžeme napravovat i chyby našich zesnulých. Jsme natolik bohatí, že máme z čeho pomáhat potřebným. Naši předkové přispívali na různou dobrou činnost z majetku, který zdědili po svých rodičích nebo jiných příbuzných - jejich jménem rozdávali. Znali Ježíšova slova: „Zdarma jsi dostal, zdarma dávej“.

Jako naši zesnulí - ve své přejčnosti - myslí na nás před Tváří boží, tak myslíme my na ně ve svých modlitbách. Společně chceme přispívat k nápravě a růstu světa, a ke společné budoucnosti v nebeském království. Jsme Bohu vděční za to, že takové možnosti máme. /v

LIDÉ DĚLAJÍ VŠECHNO PRO TO, ABY SE JIM MANŽELSTVÍ ROZPADLO

říká vztahový odborník Jeroným Klimeš

Je dnes rozvodovost větší než bývala řekneme před revolucí roku 1989?

Těžká odpověď. Spíš ano, ale hlavně klesá sňatečnost. Český statistický úřad, přestože je státní podnik, nemá informace, které má stát jinak k dispozici. My bychom potřebovali, aby statistický úřad měl údaje od každého jednotlivého člověka a mohl například říci, jak dlouho trvalo jeho manželství. Ale to on nemůže, a tak se rozvodovost počítá tak, že se v daném roce vezme počet rozvodů a podělí počtem sňatků. Tak dostáváme dnešní čísla 55, 60 procent rozvodů, ale ta jsou trochu zavádějící.

V dnešní době se totiž lidé přestávají ženit, a tak rozvodů relativně přibývá. Nepochybným faktem ale je, že rozvody jsou krutější než dřív. Sociální pracovnice (OSPOD) si stěžují, že přibývá brutálních rozvodů. Lidi se pouští do takových excesů, které by si dříve nedovolili. I mně občas klienti nepokrytě přiznávají, že uvažují o úkladné vraždě - ex-partnera, milence atd. Prostě lidský život už není tabu.

Proč už manželé nedokáží vydržet spolu, rozvádí se, partneři se rozcházejí a ti, co ve svazku setrvávají, jsou často nespokojení, nešťastní a frustrovaní?

Aby vám vydržel nějaký vztah, musejí být přitažlivé síly větší než odpudivé. Ukážu vám to na této tužce (*uchopí zavírací kovové pero a na obou koncích mírně táhne od sebe*). Uzávěr pera nepovolil, proto víme, že odpudivé síly nepřekonal přitažlivé síly. Když zatáhnu víc, udělá to „bžunk“! - nejslabší článek povolí a pero je na kusy. V partnerství to funguje stejně, ale navíc se změnil poměr a složení těchto sil - oslabily ty, které drží vztah pohromadě a posílily ty, které ho rozbíjejí. U lidí drží vztah pohromadě především děti a ekonomické vztahy. Příjemné city a láska jsou jakýsi evoluční bonus, takové mazadlo, aby to dobře jelo.

Ekonomické vztahy oslabily, ženy si vydělávají a jsou soběstačné. Muži sice mívají peněz, že by uživil deset žen a sto dětí, a přesto děti nemají. Jenže každé dítě zvyšuje stabilitu vztahu o deset let. Když dnes lidé mají jedno, dvě děti, zákonitě pak po letech přicházejí rozvody. Werich na stará kolena prý řekl Jiřímu Dientsbierovi: „Mějte děti, protože děti jsou důkazem lidského optimismu.“ Jenže proč stejnou větu neříkal zamlada? Bohužel zdravý pohled na vztahy získávají muži až ke stáří.

Co by tedy lidé měli dělat, aby si vztah udrželi?

Musí dodržovat vztahovou kázeň, „sekat latinu“, to jest nepouštět si pusu na špacír, neprovokovat a nedeptat, plnit sliby, prostě jak říká svatební slib - zachovat si lásku, úctu, věrnost. Místo aby si řekli: „Pozor, oslabily síly, které nás měly chránit. Náš vztah už visí jen na vrtkavých a přelétavých citech. Musíme být stonásob' opatrní“ - jedou podle pravidla:

„Nevaž se, odvaž se“, „Říkej, co momentálně cítíš“, „Nevěra je dobrá zábava“. Takže i když musíme vztahy žít mnohem čistěji než dřív, opak je realitou. Když si koupíte auto a čtyři roky ho neudržíte, divíte se, že ho můžete hodit do šrotu? S partnerskými vztahy je to stejné.

Jedno ze základních pravidel je: „Chovám se k partnerovi lépe, než se sám chovám k cizímu člověku.“ Například ke mně lidi chodí včas, ale když slíbí ženě, že přijdou včas, nepovažují za důležité slib dodržet. Další zásada je: „Bolest mého partnera je moje bolest“, nebo „Nedělám věci, o kterých dopředu vím, že s nimi nebude partner souhlasit.“

Když se zeptáte lidí, co je pro ně v životě nejdůležitější, řeknou vám: rodina, děti, vztahy... Zeptejte se jich pak: Kolik vy s tou svou nejceněnější rodinou trávíte denně času? Oni říkají: „No, to je špatný. Tak půl hodiny, hodinu, když se vrátím z práce.“ Co jim na to máte říct? Rodina je pro ně to nejdražší, ale oni pro ni nic nedělají, dokud jim neshoří. Lidi nevyvádějí nejvíc, když jim vykradou barák, ale když je opustí partner. Vyvádějí naprosto pochopitelně, protože jim umírá to nejceněnější, co v životě mají, ale tím spíš je otázkou, proč s tím nejdražším, co mají, nezachází jako s rodinným stříbrem, ale jako s kýblem hnoje.

To ovšem vyžaduje, aby byli jedinci morálně formovaní...

Správně narážíte, že morálka v kurzu není. Lidé jsou vedeni k programovému egoismu. Například bonmot: „Když ji miluješ, není co řešit“ část lidí bere jako vtipný reklamní slogan, ale druhá, ne zrovna malá část lidí, si řekne: „Přesně tak. Paroubek je borec. Když se stará ochodí, vyměň starou za mladou.“ Já to tu pak poslouchám v přímém přenosu.

Ovlivňují vztahy také moderní technologie?

Určitě. Dnes má každý svoje digitální zařízení a tam začíná odcizování. Můžete říkat: Budte se svou ženou od devíti do jedenácti, zjistíte ale, že počítačové hry mají přednost. Výsledkem je, že v době sexuální revoluce se lidé nesejdou v posteli ani kvůli tomu sexu, natož kvůli té nejceněnější rodině. Anebo mobily. Dneska je prakticky každá nevěra odhalena pomocí mobilu či emailu: „Žena se začala chovat divně, tak jsem jí prolustroval mobil, email...“

Přijde manželská krize na každého?

Krize přijdou v každém dlouhodobém vztahu. Krize přicházejí a odcházejí. Je ale třeba se držet zásady: „Nic se nejl tak horké, jak se uvaří.“ Svatbu lidé zvažují celá léta a musíme je hecovat, aby toto rozhodování zkrátili. U rozchodu je to právě naopak. Jsou to také rozhodnutí na celý život, přesto je lidé dělají jako lusknutí prsty. Doporučení tedy je: I u partnerských krizí oddálit definitivní rozhodnutí o alespoň půl roku až rok.

Napsal jste, že se dnes rozpadají tisíce párů zbytečně. I partneři, kteří se k sobě ideálně hodí, se rozcházejí kvůli hloupostem. Jestliže se větší část manželství u nás rozpadá, znamená to, že většina jedinců u nás je, jak uvádíte ve své knize Partneři

a rozchody „osobnostně nezralá“?

Ano, přesně to označuje termín vztahová nekázeň. Plzák dělil klienty do tří „ne-“ druhů: Nepoučení, Neukáznění, Nemocní. Lidé dělají hlouposti, aniž to ví, chovají se sebedestruktivně – vztahy na dálku, odkládání dětí. Ti pak říkají: „Kdybch si já přečetl tu vaši knihu dřív, tak...“ Mají pravdu. Právě pro ně jsem napsal knihu „Křesťanství, vztahy a sex“, aby těch karambolů z neznalosti bylo co nejméně. Druhá skupina ale jede podle přísloví: „Komu není rady, tomu není pomoci.“ Vědí, co mají dělat, ale nedělají. Neukázněných je bohužel nejvíce. Nemocných zase minimum.

Je to tedy tak, že většina lidí u nás není schopna si funkční vztah vybudovat?

Vemte to takto. Jsou lidi schopní chodit po rukou? Většina lidí ano. Kolik lidí se to ale naučí? Málo. Ale kdyby chtěli, prakticky každý by se to mohl naučit. Stejně tak vybudovat funkční vztah by dokázal prakticky každý, kdo by chtěl. I když samozřejmě – občas narazíte na blbého partnera. Jenže lidé se nechovají tak, jako kdyby si chtěli takový vztah vybudovat. Dělají všechno proto, aby se ten vztah rozpadl.

Oni jsou schopní, ale nedělají ty kroky, které vedou k cíli. Oni jsou v tom trénování – Nevaž se, odvaž se, Následuj svou žizeň, Když ji miluješ, není co řešit, navíc řada psychologů radí lidem: „Prosím vás, vy neuvážujte nad tím, jak to prožívá vaše žena, vy hlavně myslte na sebe.“ To je intenzivní trénink v egoismu. Myslet na celek se dnes nenosí, byť by to byl celek, na kterém závisí moje životní identita.

Lze z vaší praxe říci, že by se lidé z rozvodů a rozchodů poučili a snaží se v druhém svazku lépe anebo to tak není?

Existuje část lidí, kteří se poučí, a zbytek... těm nepomůže ani svěcená voda. Opakují stále stejné chyby a nejsou schopni či ochotni z toho slevit. Jsou lidi, kteří zažili rozvod rodičů, a dělají všechno proto, aby k tomu nedošlo. Ale protože nevědí, jak vztahy fungují, co je a není třeba dělat, prostě neumějí vztahové řemeslo, dělají zbytečné chyby, a pak se to rozpadne. Klasická chyba je například přechozený vztah. Když nechci, aby se mi vztah rozpadl, nemůžu ho protahovat nad čtyři roky. To je hazardování se vztahem. Po čase musí přijít děti – to je evoluční zákon partnerství. My například víme, že polovina vztahů bez dětí se rozpadne do čtyřech let, i když spolu bydlí. Pokud stihnou mít děti, stabilita vztahu vzroste o deset let u jednoho dítěte, u dvou dvacet let a tak dále. Manželství je užitečná věc, ale pro stabilitu vztahu je důležitější mít děti.

Jak se tedy člověk to „řemeslo“, jak vy říkáte, naučí?

Dřív se to dalo jakž takž odporovat, dneska už není od koho to odporovat, musí se to

nastudovat, proto jsem o tom napsal již zmíněnou knížku.

K této neutěšené situaci ve vztazích mně napadá, jestli jsme vůbec ještě v dnešní moderní společnosti schopni spolu žít a působit jako rodina. Proč tyto problémy nemají v materiálně chudých zemích? Je to dáno přílišným blahobytem?

Pársové jsou nejbohatější a nejdělanější vrstva v Indii. Mají jeden problém. Každých deset let jich ubude devět procent. Dvacet procent mužů se tam nikdy neožení, deset procent dívek se tam nikdy nevdá. A diví se, že vymírají. Ten problém mají v Indii bohatí, ne chudí.

Když se podíváte na křivky úhrnné plodnosti u nás za posledních sto let, vidíte, že když byla válka, česká společnost narůstala, když pak odešel Stalin a přišel blahobyt, zmizely i děti. To je paradox. Lidé říkají: Nemůžeme mít děti, je těžká doba. Pravda je ale paradoxní: Kdyby byla zlá doba, bylo by dětí dost.

Dnes je u nás úhrnná plodnost 1,4 dítěte na ženu a má být 2,1, tzn. že vymírají třicet procent populace na jednu generaci žen čili za 30 let. Jako v Indii Pársové, i my vymírajeme tempem kolem jednoho procenta za rok. Jedna jistota zůstává – do nekonečna to takto jít nemůže. Společnost nemůže dlouhodobě dělat sebedestruktivní činy. Populace tu bude nějakou dobu vymírat, tak do 200 let se to zhroutí a něco ji tady převálcuje. Naše civilizace jako celek jde k čiré katastrofě, ale přežijí geny těch lidí, kteří se chovají víc reprodukčně, víc evolučně, kteří i za blahobytu dokáží mít děti. Možná přežijí nějaké pro-reprodukční ideologie.

K sepsání vaší knihy Partneri a rozchody a vašemu bádání na toto téma vás přivedla osobní zkušenost s rozchodem. Jak to ale máte teď, coby odborník přes vztahy? Vyskytují se ve vašem současném manželství nějaké problémy a krize anebo se jim dokážete umně vyhýbat?

Lidé si myslí, že když je někdo odborník, že ovládá síly, kterým rozumí. Odborník rozumí světu, který zkoumá, ale neovládá ho, ani ho nevytváří. Já jako psycholog rozumím partnerským vztahům, ale neovládám je. Nejsem psychicky stabilní do té míry, abych byl schopný vydržet s jakoukoliv ženou v jakémkoliv

vztahu. Mí klienti často vydrží mnohem víc, než bych vydržel já na jejich místě. Jestliže mám funkční manželství, a nemohu si stěžovat, přesto musím jet podle napomenutí sv. Pavla: „Kdo stojí, ať si dá pozor, aby nespádl.“ To, že mám ženu, se kterou mi vztah funguje, je čirý dar z nebes. Já ho jen oprašuji a starám se, abych o ten dar nepřišel svou blbostí či leností.

V prvních fázích rozchodu se ještě partneři nedostanou k psychoterapeutovi, spíše se obrátí na kamarády/-ky, rodinu... Jak by se tyto lidé, první poradci, měli co nejmoudřeji zachovat v této situaci?

No, například u farářů bych ocenil, kdyby rozuměli vztahům přibližně jako já, neboť pracují s lidmi dříve, než já. Já je vidím poprvé půl roku po rozchodu. Jen oni jim mohou včas říci: „Pozor, nevěra nezačíná pohlavním stykem. Nevěra začíná okamžikem, kdy ležíte vedle manželky a sníte o nějaké jiné ženě, než je manželka.“ Tam už začala nevěra. Podobně nevěra začíná, když se díváte na porno a sníte o sexu s jinou ženou. Abonentku na nevěru manžela si kupujete, když se s ním „domluvíte“, že po porodu dva roky nebudete mít na sex náladu.

Nemáte někdy pocit marnosti, když vidíte, jak se manželé k sobě chovají a kolik vztahů není možno zachránit?

Dělat tuto pohřební službu je vyčerpávající. Hasím jeden požár za druhým. Já to umím, a tak to dělám, a přitom bojuju s pocitem marnosti a vyhoření. Vždycky si říkám: Nezachraňuju lidstvo, zachraňuju jednotlivé lidi a jejich děti.

Takže pro lidstvo příliš naděje nemáte?

Pro lidstvo ano, ale pro Evropu ne. Všude na světě vidíme, že tyhle blahobytné společnosti mají tendenci se zhroutit. Je unavující práce, kdy máte pocit, že už jste to řekl tisíckrát, a ti lidé přijdou pokaždé se stejným problémem... Asi jako mytí podlahy - marná, zoufalá práce, kterou je ale třeba dělat neustále dokola.

Z lidí, kteří k vám přicházejí, kolik se jim podaří dát dohromady?

Je to úspěšné jako Ježíš Kristus, sem tam vzkříšená mrtvola (*směje se*). Nevím. V mé praxi se statistiky dělají těžko, protože moc nefunguje zpětná vazba. To je jako když máte plíseň a vyléčíte si ji, poté o vás kožní doktor už nic neví. Většinou slyším: Před čtyřmi lety jste mi skvěle poradil v tom minulém vztahu a dneska přicházím s novým. Tak vím, že jsem asi poradil dobře, ale stejně to blbě dopadlo (*směje se*). Takže sám nevím, jakou mám úspěšnost.

Máte i nějaké pozitivní příklady z praxe?

Vztah na pokraji války o dítě, šilená přetahovačka přes půlku republiky, oni chodili, chodili, pak najednou jsem dostal email: „My jsme se k sobě vrátili.“ Od té doby tady nebyli... (*směje se*) Takhle vypadají dobré příklady. Kdyby byla stoprocentní úmrtnost, asi bych to nedělal.

AKTUALITY

Odkaz Václava Havla, jeho podíl na získání svobody a nedožitá osmdesátina jsme si připomněli 5. října u kostela sv. Václava. Zapálili jsme jednu svíci za V. Havla a druhou za oběti v syrském Aleppu. A zpívali jsme svatováclavský chorál. 21. října jsme zvonili za vražděné v Aleppu.

Pomůže to někomu? My si pěstujeme solidaritu s potřebnými; pro potřebné se vždy dá něco dělat. Sbírkou z ekumenické bo-

hoslužby k 28. říjnu posíláme prostřednictvím Charity do Sírie.

Společné slavení svátosti nemocných při bohoslužbách :

Kunčice	9. 11. - 17.30 hod.
Lukavice	12.11. - 18 hod.
Mistrovice	19.11. - 18 hod.
Orlice	20.11. - 10.15 hod.
Letohrad	20.11. - 7.15 hod.
Šedivec	22.11. - 17 hod.

Příprava dětí, které příští jaro přijmou pozvání k Večeři Páně, začne od Adventu každou středu při bohoslužbě pro děti v 17.30 hod. Poprvé se sejdeme ve středu 30. listopadu. S jejich rodiči se poprvé sejdeme 7. listopadu v 18. h. na faře.

PASTORAČNÍ RADA PŘIPRAVUJE:

Setkání Ekonomické rady 14.11. v 16.30 hod. na faře.

Vzpomínkový večer k svátku 17. listopadu 16.11. v 17 h. v kostele sv. Václava.

Budou také čtena jména některých kněží, kteří byli vězněni nebo zahynuli v době 2. světové války.

Setkání Pastorační rady - 16.11. v 18 hod. na faře.

Farní odpoledne

20.11. ve 14.30 hod. v Orlovně na Orlici

Program:

- Představení skupin farníků (o své činnosti nám krátce poví zástupci kostelníků, lektorů, modlitebních společenství, seniorů, skautů, Misijního klubka, sboru Familia Cantorum, Orla, Charity atd.)
- Vystoupení dětí
- Hospodaření farnosti (informace z Ekonomické rady)
- Diskuse, volná zábava

Setkání Farní rady 30.11. v 18 hod. na faře.

S Mikulášem se setkáme v neděli 4. prosince při bohoslužbě na Orlici v 10.15 hod.

ADVENTNÍ KONCERT - RORÁTY

Familia Cantorum - v neděli 4. 12. v 17 h. v kostele sv. Václava.

ADVENTNÍ DUCHOVNÍ OBNOVU

s Ladislavem Heryánem 10.12. od 9.30 do 12 hod. v jídelně Orlovný.

Podrobnější informace najdete na webu www.letohrad.farnost.cz.

Beseda s rodiči o slavení bohoslužeb dětí ve středu 22. listopadu ve 20 hod. na faře.

Farní rada (pastorační rada a ekonomická rada) se sejde ve středu 30. listopadu v 18.30 hod. na faře.

Film „Nicholas Winton“ pro studenty SŠ a žáky II. stupně ZŠ, doplňující etickou výchovu, výuku holocaustu a novodobých dějin České republiky a Západní Evropy v období II. světové války.

Út 8.11. v 10 h. - Dům kultury. Vstupné 40 Kč.

Přátelství Boha křtem přijal

- 8.10. Ondřej Chvostka
Ema Lorencová
- 9.10. Adrian David Klapač
Barney Petr Chmelík
- 30.10. Felix Novotný

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

- 14.10. Ladislava Vencla 77 let
- 19.10. Boženu Moravcovou 92 let
- 21.10. Annu Kalouskovou 85 let
- 26.10. Věru Hamříkovou 85 let

LISTOPAD VE STREETU

Program je vyhrazen pro uživatele NZDM, pro děti a mládež ve věku 6 – 20 let.
Letohrad, Taušlova 714,
Facebook: NZDM Street-Letohrad

čt 3. 11. **Telepatie**

Máme novou týmovou hru a chceme jí s tebou zkusit.

út 8. 11. **Ping-pongový turnaj**

Klubový turnaj v pinci.

út 15. 11. **Dýňování**

Dlabání halloweenských dýní.

út 22. 11. **Hudební kvíz**

Zkusíme poslechem poznat různé písničky z rozdílných žánrů.

po 28. 11. **Kanasta**

Umiš kanastu? Ne? My tě jí naučíme.

Téma měsíce: **Vandalismus**

Víš, co to je? Víš, co všechno spadá pod vandalismus? Viděl si někdy někoho, jak ničí cizí majetek nebo si dokonce sám někdy něco poničil? Víš, jaké jsou následky? O tom všem si můžeme povídat ve Streetu tento měsíc.

PODĚKOVÁNÍ

Při posvícenské bohoslužbě na Kunčicích se na opravu márnice vybralo 2. 940 Kč. Později přispěli dva dárci jeden 6.000 Kč a druhý 10.000 Kč. Děkujeme.

ZPRÁVY Z CHARITY

PODĚKOVÁNÍ

Oblastní charita ve dnech 21. - 22. října pořádala podzimní sbírku šatstva. Děkujeme všem, kdo přinesli čisté a použitelné oblečení, které bude dál sloužit potřebným lidem. Děkujeme také všem dobrovolníkům, kteří při sbírce každoročně nezištně pomáhají. Děkujeme za spolupráci panu faráři Vackovi, paní Janě Kalouskové a paní Janě Skalické.

ADOPCE NA DÁLKU 2016/2017

Od listopadu mohou zájemci v letohradské farnosti přispět do sbírky na podporu vzdělání indických dětí. Právě vzdělanost je důležitá pro budoucnost dětí i jejich země.

V tomto ročníku sbírky budou opět rozmístěny pokladničky v kostelech v Letohradě, na Orlici, v Lukavici a v Mistrovicích. Do konce února 2017 je možné přispět také na středisku Oblastní charity v Letohradě. V loňské sbírce se vybralo 80.494 Kč, z toho 60.000 Kč bylo použito na zaplacení nákladů na další rok studia dvanácti dětem, které podporuje letohradská farnost, zbývajících 20.494 Kč bylo zasláno jako jednorázový příspěvek pro děti, které jsou bez dárce. Náklady na roční studium jednoho dítěte v Indii jsou 5.000 Kč.

CHARITA POMÁHÁ DÍKY VÁM

Irák

V pondělí 17. října propukla bitva o Mosul, poslední výspu tzv. Islámského státu v Iráku. Předpokládá se, že proti vládní přesile čítající 25 000 vojáků bojuje až 8 tisíc bojovníků ISIS. Civilisty před brzkým útokem varovaly tisíce letáků. Organizace spojených národů přesto vyjádřila výjimečné obavy o bezpečí až milionu a půl lidí. Jejich přesný počet není znám – před obsazením extremisty v roce 2014 ve městě žily dva miliony obyvatel.

Irácká vláda místním lidem doporučila, aby po celou dobu bojů zůstali ve svých domovech. Při útěku by je mohla ohrozit křížová palba, útoky odstřelovačů nebo výbušniny. Na druhou stranu se analytici obávají, že bojovníci Islámského státu použijí chemické zbraně nebo využijí civilisty jako živý štít, nazenou je do pastí nebo zajmou jako rukojmí. Agentura Reuters již potvrdila, že bojovníci lidem brání při pokusu město opustit a že je nutí vstupovat do budov, které by se mohly stát cílem náletů.

Operace na znovuzískání metropole severoirácké provincie Ninive dle odhadů potrvá několik týdnů až měsíců. Zatímco z města zatím uteklo 130 000 lidí, humanitární organizace se chystají na odchod milionu dalších. Zajištění pomoci přitom komplikuje jak extrémně vysoký počet osob v nouzi, tak nemožnost předpovědět, kam se uchýlí. Pokusit o útek se navíc mohou i samotní bojovníci, což dále zostruje bezpečnostní opatření a zpomaluje přípravu. Jen málo uprchlických táborů může

v současné chvíli přijímat vysídlené osoby. Panují obavy, že samovolně vzniknou neformální tábory v nedůstojných podmínkách bez přístupu k humanitární pomoci.

Irácká Charita již chystá balíčky potravinové i nepotravinové pomoci, zajišťuje sanitární zařízení i pitnou vodu, staví nové přístřešky a zakládá další tábory. Zaměřuje se na trasu vedoucí na jih do centrálního Iráku i na sever do autonomního Kurdistanu a provincie Tamím. Byť Charita podobnou situaci předjímala již od února, kdy irácká vláda začala útok na Mosul plánovat, kapacita pomoci pro odhadovaný počet vnitřně vysídlených stále nedostačuje.

Situaci v zemi monitoruje rovněž Charita ČR, která působí v Iráku od roku 2015, kdy prvně začala poskytovat balíčky humanitární pomoci (potravin, oblečení i potřeby do domácnosti) a zajišťovat přístup k lékům a zdravotnické péči. Z původní oblasti Erbil a Dohúk se v roce 2016 přesunula do provincie Bagdád.

K rychlému poskytnutí pomoci obětem současné irácké krize můžete pomoci i vy, a to finančním příspěvkem na účet číslo **55660022/0800, VS 180.**

K 30.9.2016 zaslali občané ČR na toto sbírkové konto celkem 6.785.410 Kč.

Sýrie

Občanská válka v Sýrii vstupuje v těchto dnech do svého šestého roku. Vyžádala si už 470 000 obětí na životech. 4,6 milionů Sýřanů uprchlo ze země. Dalších 6,6 milionů obyvatel je vnitřně vysídlených. Okolní státy přivály uprchlíků nevládají. 13,5 milionů Sýřanů nyní potřebuje humanitární pomoc.

Zapojit se můžete i vy, a to finančním darem zaslaným na sbírkový účet číslo

55660022/0800

s variabilním symbolem 182.

Pomoci můžete rovněž zasláním dárcovské SMS ve tvaru: DMS CHARITASVET na číslo 87 777.

S vaší pomocí působí Charita ČR v Sýrii a sousedních státech již od roku 2012. Soustředí se zejména na zajišťování zdravotní péče a potravinové i nepotravinové pomoci. Syrským uprchlíkům v Jordánsku a domáckému jordánskému obyvatelstvu pomáhá Charita ČR vyrovnat se s dopady krize skrze vzdělávání dospělých a podporu drobného podnikání. V roce 2016 se Charita chystá své blízkovýchodní aktivity dále rozšiřovat.

K 30. září 2016 zaslali občané na sbírkové konto celkem 11.890.517 Kč.

Haiti

Haitané v těchto dnech prožívají největší humanitární krizi od zemětřesení v roce 2010. V ostrovním státě v Karibiku totiž 4. října udeřil hurikán 4. stupně Matthew a zanechal za sebou spoušť. Jih přišel o téměř 90% úrody, víchr a divoká voda bořily mosty, domy (mezi nimi i školy či nemocnice) a utápěly přístupové cesty. Tisíce lidí v celé zemi přišly o domov, některé vesnice byly dokonce i vymazány z mapy. Podle OSN potřebuje nyní 750 000

Haitanů akutní humanitární pomoc na následující 3 měsíce, přes 60 000 lidí bylo evakuováno, stovky jich zemřely. Na místě pomáhají dva naši humanitární pracovníci.

Charita ČR uvolnila finanční prostředky na pomoc Haiti. Přímou pomoc zajišťuje Arcidiecézní charita Olomouc, která má na Haiti vlastní projekty.

Pomoci můžete prostřednictvím finančního příspěvku na **č.ú.: 43-9935450227/0100** a nebo zasláním dárcovské SMS ve tvaru **DMS HAITI na číslo 87777.**

Více informací naleznete na webu ACH Olomouc: <http://www.acho.charita.cz/z-charit/acho/pomahame-haiti/>

Všem dárcům srdečně děkujeme!

(podle tiskové zprávy CHČR z 19.10.2016 a www.acho.charita.cz/)

Česká křesťanská akademie vás zve na besedu s farářem ČCE a pedagogem teologické etiky na ETF, ThDr. Pavlem Keřkovským: **Práva věřících, povinnosti státu, charty a deklarace svobod.**

V sobotu 19.11. v 19 h. v evangelickém kostele v Letohradě.

DOPISY ČTENÁŘŮ

VZPOMÍNKA K 45. VÝROČÍ ÚMRTÍ PROFESORA THDR. JANA FILIPA

Narodil se 9. 12. 1911, vysvěcen na kněze byl v Hradci Králové r. 1936 a promován r. 1963. Tři roky působil jako kaplan v Jičíně, Nové Vsi a Kutné Hoře. 10 let učil jako profesor na gymnáziu v Kutné Hoře, Dvoře Králové, Jičíně a Náchodě. Učil náboženství, latinu a dějepis. R. 1950 byl ustanoven do duchovní zprávy. Pět let byl administrátorem v Přibyslavi, 4 roky ve Chlencech, 4 roky v Letohradě a 9 let v Kratonohách. Jeho trpkým údělem bylo neustálé stěhování. Byl nejlepším Československým esperantistou a jeho česko-esperantský slovník nebyl překonán.

Mezinárodní esperantský jazyk ovládal již jako student. V cizině za velkého zájmu vykonával esperantské přednášky o své vlasti,

kteří doprovázel i promítáním filmů. I u nás vykonal mnoho přednášek a byl zván jako kazatel a řečník do mnoha míst. Složil i několik divadelních her, básní, písní a povídek.

Osobně byl stále vlídný a milý. Rozdával štědře svých vědomostí a zkušeností. Vynikal jako něžný šířitel úcty Mariánské.

V Kratonohách, kde působil naposledy, žil na chudické faře se svojí sestrou v nepříznivých podmínkách. Dobří přátelé z letohradské farnosti se mu snažili pomoci a jeho podmínky vylepšit. Byl velmi vděčný za každou pomoc. Zemřel 21.11. 1971 před nedělní mší svatou a pohřben byl 25.11. 1971 v Přibyslavi.

Vzpomínám na něho jako velice hodného, skromného a laskavého člověka.

M. Mrštná

Milý pane faráři,

před grafomany jsem Vás varovala. Tak tu máte další dopis. Dušičkový.

Počítám-li svou generaci jako první, běhá dnes po Kyšperku už generace čtvrtá. A paměť je tak krátká! Z té „první“ generace nás ještě pár zbývá.

Váhám, zda mne moje paměť klame, nebo bylo-li naše dětství přece jen něčím sotva popsatelným jiné.

Vidím naše město plné obchodů a dílen, nad nimiž se obyčejně hrdě vznášelo jméno majitele a jednoznačný popis činnosti: Šlitr řezník; Mikyska, Hejl, krejčí; Kubový klem-pfír; Vrbický truhlář; ale také Liebich - káva, čaj; Bürgermeister - lahůdky....

Do obchodu pana Evžena Zippe jsem chodívala s tatínkem pro potřeby fotografa amatéra a do sousedního obchodu, do dnešní drogerie, zase s babičkou. Jednou jsem se na ni strašně zlobila. Pan Hlaváč, majitel obchodu, snažil babičce spoustu látek a ona ne a ne si vybrat, pořád jen vrtěla hlavou. Zdálo se mi, že toho pána trápí. Dodnes v drogerii koukám na strop a uvažuji, kam se ztratila ta galerie, z níž tehdy visely přehozy, záclony, přemíra nádhery a barev.

Na konci malého podloubí bývala Bouškova cukrárna, místo dnešní zeleniny na velkém podloubí řeznictví pana Šlitra. Ještě dnes je prozrazují černé a bílé kachličky na zdech prodejny. A hned vedle obchod, kam jsme s maminkou chodívaly doslova na návštěvu. K Ledererovým. Tady maminka pracovala až do mého narození. Ledererovi měli maminku rádi a do toho vztahu zahrnuli celou rodinu. Jezdívají na dovolenou do ciziny a obyčejně mne po návratu obdarovali něčím nečekaným. Jednou to byl nafukovací krokodýl do vody. Drobounký košíček s miniaturami zvířátek mám dodnes.

Pro léky se za mého dětství chodilo do jedině lékárny. Kraloval jí pan magistr Štěpánek a byla ve Zvonici u vchodu do zámeckého parku. Vůně toho prostředí, tajemné nádoby, třpytivé váhy a kouzelnické ruce pana magistra, to bylo úžasné. I on se jevil jako tvůrce z jiného světa. Představte si. Na plovárně - ta byla tehdy na řece, před Petříkovým mlýnem - si

lehl na záda do vody, o kulaté bříško si opřel noviny a nechal se pohupovat a lehce unášet proudem. At jsme to zkoušeli jakkoli, nohy nám vždycky padly ke dnu. Jemu se udržely. No, nebylo to nadpřirozené?

Vilka, v níž je dnešní lékárna, patřila MUDr. Kowalskému. Drobnými kroky neúnavně putoval mezi svými pacienty v Kyšperku, na Orlici, na Kunčicích, zdvořile smekal klobouk při pozdravu a s naprostým klidem a trpělivě vysvětloval ošetřující rodině, jak s nemocným nakládat. A další lékaři - MUDr. Jaroslav Dvořák, výjimečný, obětavý dětský lékař. Jeho rady maminkám a přístup k malým pacientům, preventivní prohlídky, očkování - tím vším předběhl svou dobu. A MUDr. Sázavský, tak skvěle ošetřující zlomeniny, nebo se zubní ordinací MUDr. Karel Holubář! A rodina Krčmaříková, co se zasloužila o Městské muzeum, a dala podnět ke vzniku Okrašlovacího spolku, zahradnictví pana Vencla nebo Třiletých, Čuříkova kovářna, Vondřův mlýn, ...

Stránky Okénka by nestačily na vyjmenování všech, které z paměti vyvolávám. Oni nebyli jen důkladnými a poctivými odborníky ve svém oboru. Patřili do soukolí města a našli jste je jako aktivní údy spolků - mezi divadelními ochotníky, Sokoly, fotbalisty, mezi členy okrašlovacího spolku, v Červeném kříž, ve vedení obecní knihovny, v radě města, mohli jste je potkat ve skupinách turistů a mezi těmi, kdo značkovali nejhezčí trasy v okolí našeho města. Práce navíc, dobrovolná, práce pro hezčí město, soudržnost, vědomí, že se starají o něco, co konečně patří jim, občanům, ta pro ně byla naprosto samozřejmá.

Ducha pospolitosti, hrdoosti na svou zem, vlastenectví chcete-li, to vychovávala i škola. Průvody k pomníkům padlých z 1. světové války, k Lípě svobody, oslavy 28. října, tam všude škola účinkovala. Ostatně měli jsme, alespoň moje generace, skvělé učitele. Začalo to paní učitelkou Krčmařovou. Přísná, ale spravedlivá a dnes by se řeklo vůči dětským trápením empatická. Určitě statečná. Vzpomínám, jak nám z Kopečka ukazovala hory v dálece a prohlašovala, že nám zase jednou budou patřit.

Ředitel školy Škarka, učitelé Skálová, Vaníčková, Petříková, Vondra, Blažek, Fendrych, Fridrych, Seifert, Hýbl, oba Čepkovi, Honzák ... netvářili se jako kamarádi, nepodbíželi se, naopak, trvali na svých nárocích, ale byli spravedliví a vnímaví a dělali co mohli, aby naše duše nestrádaly. Například, když se ze školy stal německý lazaret a my se na střídačku učili na faře, čítal nám pan učitel Seifert básně o rodné zemi, o mateřském jazyku, o národě.

Jako děti jsme se sestrou stádaly poklad. Oharky svíček z narozeninových dortů, z vánočního stromku. O Dušičkách pak ty svíčky ozářily opomenuté hroby.

Tenhle dopis, pane faráři, je jen nepatrným oharkem svíčky, nepatrným plamínkem za lidi, kteří se slušností a pracovitostí zasloužili bez poct o své město. A mně dali navzdýcky vědět, kam patřím. EN

NÁŠ ROZHOVOR

KDYŽ NĚČÍ MÍSTO U STOLU ZŮSTANE PRÁZDNÉ

Manžel paní Aleny Majvaldové zemřel v r. 2013 - měsíc od zjištění diagnózy. Bylo mu 52 let. Za půl roku zemřela i její maminka, o kterou se spolu se svými sourozenci starala více než dva roky. Zeptali jsme se, jak vidí toto těžké životní období z odstupu.

Rok 2013 pro nás nezačal šťastně. Maminka měla úraz hlavy, když upadla doma v koupelně a z nemocnice se vrátila jako úplně jiný člověk. Já byla po operaci štítné žlázy, a manžel Láda podstoupil vyšetření žaludku. Našli mu nádor, a hned ten den musel do nemocnice. Chtěli ho operovat, ale z neznámých příčin začal upadat do bezvědomí a selhávaly mu orgány. Operace nebyla možná, protože jeho stav to nedovoloval. Jezdila jsem za ním do nemocnice každý den, celý měsíc. Mezitím jsme se také starali o maminku. Láda po měsíci zemřel. To byl pro mě šok. Některé chvíle zpočátku byly hrozné, nemohla jsem spát, takže jsem musela na čas brát i léky na uklidnění. Ptala jsem se, proč zrovna já? Neunesu to, jsem slabá...

Co vám pomáhalo překonat prvotní šok?
Rodina, knížky, lidé, sousedi, práce... Četla jsem např. Vypoštění smrt od Jiřiny Šiklové, ta knížka mi hodně pomohla. Sourozenci a sousedi mě brali na procházky, mluvili jsme pořád dokola o tom jednom. Nešlo myslet na nic jiného, cítila jsem se podvedená a osamocená, měla jsem strach, jak to půjde všechno dál. Snažila jsem se chodit mezi lidi, i když to bylo těžké. Pro všechny šel život dál, bavili se o počasí, o penězích, o politice, ale mně to všechno přišlo pomíjivé a malicherné, zbytečné se o tom bavit. Jednou mi Ládova maminka řekla, že když zemřel její manžel, bylo to hrozné, a to ještě nevěděla, že přežije i svého syna... Ano, to se pak člověk zarazí, a uvědomí si, že by mohlo být ještě hůř... Postupně jsem si začala všimnout, kolik je kolem mě vdov, mladých vdov. Když jdeš po vesnici, uvědomíš si, že v každém baru je nějaká starost nebo trápení. Celá naše rodina si žila do té doby nádherně, a dokud něco nepříjde, tak to člověk bere jako samozřejmost. Ale žádná samozřejmost to není. Láda měl úžasný vztah s našimi dvěma syny, nikdy na ně nezvyšil hlas, všemu rozuměl a kluci se ho mohli na cokoli zeptat.

Důležitý byl jistě i pohřeb. Přišlo tam hodně lidí a já jsem si uvědomila, kolik lidí mělo Ládu rádo. Pro mě to byla ohromná vzpruha a zdroj síly. Byly okamžiky, které mi nesmírně pomáhalo. V den pohřbu mě v kostele objala paní Hoffmannová, která také přišla brzy o manžela, nebo každou neděli docházel za maminkou Vladimír Tomek, který nás vždy velmi podpořil. I když jsem prožívala dlouhé chvíle, které mě stlačovaly k zemi, byli vždy také lidé a okamžiky, které mi sílu dodávaly.

Čas všechno zahojí?

Ačkoli se tomu bráním, dodnes je ve mně

občas prázdnota a beznaděj. Čas je velmi důležitý. Všechno se totiž musí prožít. Člověk přece ví, že spousta lidí je na tom hůř než on, ale teprve až to sám prožije a procítí, tak to pochopí, uklidní se a pocítí vděčnost. Tohle si člověk neumí dopředu představit, to je prostě nutné přijmout, když to přijde... Dodnes ale mám momenty, že si sáhnu v posteli na polštář vedle a říkám si, jestli to je pravda? Synové to také prožívali těžko, plakali a říkali, že se s tím nikdy nesmíří... Kdoví jak to prožívají děti... a možná nejhorší to bylo pro maminku mého muže...

Péče o nemocnou maminku vás tedy v té nejhorší době zaměstnávala.

Ano, střídali jsme se se sourozenci, sepsali jsme ranní, odpolední a noční služby - nás je celkem šest, takže to šlo. Musím říct, že nás to znovu stmelilo. Každý z nás už měl dávno děti, vnoučata, ale takto jsme se začali zase u maminky scházet - jako dřív na buchtě... Maminka nás stmelovala. Vyrostla jsem v krásné početné rodině, a to mě nese celý život. Maminka byla dlouho velmi vitální. Ještě v 84 letech si vzala žebříček, pomodlila se, aby nepadla, a už myla okna... Až teď si uvědomuji, co to pro člověka znamená, když za ním někdo zajde. Když jsem docházela za maminkou, a už chtěla navečer odejít, ona mě třeba řekla: „Ještě počkej, dáme si párek,“ a na chvíli mě ještě zdržela. Pak mi za to strašně děkovala. Až teď vidím, co to pro ni znamenalo. Dodnes se mi těžko sedá samotné ke stolu. Stůl není jen kus nábytku, ale místo setkání. A když něčí místo u stolu zůstane prázdné, člověk si uvědomí spoustu věcí. Každý okamžik je cenný.

Jak se cítíte dnes?

Byla jsem péčí o maminku dost zaměstnaná, takže jsem to všechno ani nevnímala. Až po smrti maminky - teď to je rok, co zemřela - mám pocit, že se vyrovnávám se smrtí manželovou. Vidím, že nic není samozřejmé a je třeba si vážit každé minuty, kdy jsme spolu. Každý den si na Ládu vzpomenu a něco se stále vrací. Chodím zase do práce, to mi velmi

pomohlo. Kluci už jsou samostatní, mám vnučku. Až teprve teď se to všechno obruší... Jsem ráda, že tady Láda byl 52 roků, a že jsme mohli být spolu. Rádi jsme cestovali tady po okolí, takže když se teď vracím třeba na Hedeč nebo jiná místa, vidím tam Ládu, a vybaví si mi přesně tu situaci, kdy jsme tam byli. To mě naplňuje. Člověk se zpomalí. Na cestě, po které chodí třeba dvacet let, najednou uvidí jednotlivé stromy, ale někdy vidí naopak jen mlhu... Hodně mi pomáhají sourozenci, volají mi, jezdím s nimi na výlety a mohu k nim kdykoli zajít. Takže, i když je člověk sám, tak nikdy není úplně sám. Musí se to tak vzít. Tak to je... Když byl manžel v nemocnici, říkal, že se těší na jaro. Nedočkal se ho. A já až dnes můžu říct, že i když to tady je bez něj velmi těžké, stejně tu je krásně...

/M

Podzimní kytice růží, přeshlých prvním mrazíkem, je nejkrásnější

- Protože slaboučké stonky nesou poupátka, která už nevykvetou docela, a ty co přece jen vykvetou, jsou zastřeny stínem: růžová-starorůžová, červená-nachová, růžová-magenta
- Protože teprve teď vidíš tu krásu, kterou jsi v létě marnotratně přehlížel
- Protože teprve teď cítíš vůni líbeznější než Chanel No.5
- Protože až teď ohmatáváš samet posledních lístků
- Protože jsou to poslední květy toho roku
- A protože nevíš, jestli na jaře uvidíš další je podzim...

/M

RADKIN HONZÁK

ukázka z knihy rozhovorů
"Všichni žijem v blázinci"

... Kdo by řekl, že v zemi, kde se třetina nebožtíků, ba v některých regionech i dvojnásobek, pohřbívá bez obřadu, se jarní televizní události stanou dokumenty o umírání! A přece: o příbězích sedmi lidí z cyklu „Život se smrtí“ se mluvilo všude. Víte, kolik diváků si pustilo první díl? Netuším.

Kolem 428.000. Já taky. Asi ještě dlouho mi bude znít v uších výrok pana Mirka, veterána vietnamské války, kterého z Ameriky přivedla zpátky domů drsná prognóza onkologů. „S umíráním se dá žít,“ pravil a usmál se do kamery tak šibalsky, že mu to člověk věřil.

Ano, z tohoto úseku života se dá udělat buď pobyt v zubařském křesle nebo pobyt na břehu moře – jde o to, kdo to vezme do ruky.

Cím si takový zájem vysvětlujete? Zvědavostí na něco, co neznám, touhou po další senzaci, oním lidským nutkáním sledovat něco, co nás děsí a přitahuje zároveň?

Smrt, a taky láska, jsou největší témata lidského života. Všechno ostatní je vedle nich nepodstatné. Například Holan s Halasem vydali před válkou sbírku lidové poezie nazvanou Lásky a smrt. Další velkou knihou na tohle

Říkali mu blázen, blázen z ghetta. Sami rukojmími, kteří se všichni jmenovali jako Esterin strýc Mordechaj, byl i jakýsi ubožák, roznašeč vody. Jako jediný se stoupaje na popravěště smál, hodně hlasitě se smál.

„Jak to děláš, že se ti vždy podaří zmizet před zátahem?“

„Chrání mne jedna významná osoba.“

„A kdo to je?“

„Šéf ghetta. Zašel jsem za ním a řekl jsem mu: žádné společenství nemůže existovat bez svého blázna. Zabijete-li mne, vydáte-li mne na smrt, zaujmete mé místo: vy budete já.“

Argument nakonec padl, protože přestalo existovat celé společenství.

Vrazi prokázali smysl pro černý humor, když obyvatele ghetta informovali, že by mělo být deset rukojmí pověšeno jako odvěta za smrt Hamanova syna popraveného kvůli Židům před víc než dvěma tisíci lety v Assuerově

království, jak o tom hovoří kniha Ester. Mezi rukojmími, kteří se všichni jmenovali jako Esterin strýc Mordechaj, byl i jakýsi ubožák, roznašeč vody. Jako jediný se stoupaje na popravěště smál, hodně hlasitě se smál.

„Zbláznil ses?“

„Co vás nemá! Vůbec jsem se nezbláznil,“ řekl a přímo se rozchechtal.

„Nemáš strach, že za chvíli umřeš?“

„Mám a jaký!“

„Tak proč se směješ?“

„Protože ten první nemá nic společného s tím druhým.“

A katům podal vysvětlení:

„Dneska jsem Mordechaj nosič vody. Ale zítra? Co? Zítra budu Mordechaj mučedník, Mordechaj světec. A toho nikdy nepovésíte, nikdy.“

A smál se. Smál se bez slz.

Elie Wiesel

téma byla Muntheho Kniha o životě a smrti. Jenže pak byla válka a mrtvých bylo až moc, v socialismu jsme měli jenom zářné zítřky a mluvit o smrti byl téměř zločin. V medicíně to bylo podobné. Až jistá Elisabeth Kübler-Rossová vhodila do toho poklidného rybníka bombu.

Proč byla její kniha „O smrti a umírání“ z roku 1974 všude tak úspěšná? Proč se o ni tak mluvilo?

Byla to první kniha na toto téma, a srozumitelná k tomu, která po období tabuizace umírání vyšla. Já si její knížku nechal přivést dřív a pamatuji se, že jsem se na ni odkazoval i při přednáškách na Husitské teologické fakultě, kde se o umírání a smrti mohlo rozjímat přece jen o trochu dřív a víc než jinde. Právě tady jsem však utrpěl otřesný zážitek, když mě laici, studenti i faráři a farářky přesvědčovali, že věřící s umíráním starosti nemá. Rozpálili mě natolik, až jsem jim řekl, že co já si vzpomínám na bibli, Kristus v zahradě Getsemanské se krví potil, tak ne že by se na tu smrt tak těšil.

Co se vlastně o umírání říkalo předtím?

Za „temného středověku“ to měli snadné, jak ilustruje Čapkův apokryf o smrti dona Juana: „Milý synu, řekl důstojný padre tak přívětivě, jak jen dovedl, umíráš; za maličko budeš státi před soudnou stolicí boží obtížen všemi hříchy, které jsi natropil ve svém sviňském životě. Prosím tě, pro lásku Pána našeho, odlož je, dokud máš pokdy; nesluší se, abys putoval na onen svět oděn nečistým rouchem svých neřestí a potřísněn neřádem svých pozemských skutků.“

Co už ale já pamatuju – a na medicínu jsem šel v polovině 50. let – tradovalo se, že pacient nemá být zraňován pravdou o nepřilíh nadějných prognóze. Vznešené se to nazývá „zbožná lež“. Taková byla i oficiální politika lékařských fakult. Kübler-Rossová odjela do Ameriky, kde opatrně studovala, jestli jsou pacienti radši, když jim to řeknou na rovinu nebo ne. Každopádně příklon zatajování pacientovi nepomůže, naopak ho dostává do příšerné

izolace. Všichni kolem něj to vědí, a on jediný tápe. Vzájemnou komunikaci poznamenává velká nepravda. On neříká nic, aby nekomplikoval život bližním, a oni neříkají nic, aby ho nezranili, a vykládají mu o tom, co měli včera k večeri a takové ty plky jako „vždyť si spolu ještě zajdem na pivo“ – a přitom obě strany vědí, že už nezajdou. Pro úplnost bych ale rád dodal, že tato psycholožka nebyla jediná, kdo tehdy na toto téma nahlas mluvil. Byl to také americký františkán Brian Cavanaugh, ovšem duchovním se o smrti povídá líp než doktorům, protože počítají s životem po životě a s věčnou blažeností.

Zatímco od lékařů se očekává, že konec nějak oddálí, nebo mu dokonce zamezí, protože k tomu mají jak znalosti, tak prostředky, je to tak?

Ano. Kübler-Rossová měla štěstí v tom, že tehdejší období heroické medicíny podporovalo tezi, že pacient má svá práva a tedy i právo vědět, jak to s ním vypadá, aby třeba mohl napsat závěť podle svého gusta. Velice přesně popsala pět stadií, jak na zprávu o umírání lidé reagují. Šok, kdy člověk je jako zasažený bleskem, popření, které je nevědomým obranným mechanismem snažícím se nepřijemnou zprávu vytěsnit, smlouvání s Osudem, jehož potenci však postižený přessouvá na okolí, především na lékaře a chce, aby mu zajistil, že stihne ještě to či ono. Pak agrese – sice pochopitelná, ale těžko přijímaná – a nakonec přijetí nezvratné skutečnosti a smíření s odchodem. Praktické výsledky její práce jsem měl možnost vidět na jednom kurzu komunikace pro praktiky i specialisty, kam kterýsi účastník převezl film natočený ještě osmičkou. Byly tam záběry, jak ve svém nemocničně-hospicovém zařízení Kübler-Rossová skutečně dokázala přivést umírající i jejich blízké ke stadiu smíření a přijetí smrti. Tam jsem poprvé viděl na vlastní oči, jak upřímně se lidé před smrtí dokážou radovat s rodinou z toho, že jsou ještě spolu.

Ve zmíněných dokumentech některé z umírajících provázeli poslední měsíce

jejich života kromě rodiny a přátel i lidé z hospicového občanského sdružení Cesta domů. To na svém webu nabízí mnoho užitečných informací pro tyhle svízelné chvíle. Je mezi nimi i několik málo vět, které by od nás umírající měli slyšet: **děkuji ti, odpouštím ti, odpusť mi, mám tě rád... jsou tak prosté, a přece je ze sebe často nedostaneme.**

Právě tyhle věty je strašně obtížné vyslovit, ba pro některé lidi je to přímo nepřekonatelné. Na psychoterapeutických skupinách traktují téma odpuštění dvakrát, třikrát do měsíce. I když budete zdravá a bez velkého maléru, naděláte za život spoustu konin a některé s sebou potáhnete léta, aniž je sama sobě dokážete odpustit. Moji nemocní ale mají za sebou, často nevině, nesrovnatelně větší kopance: pokusy o rozšířenou sebevraždu, kdy se pokusí zabít nejen sebe, ale zároveň i někoho ze svých nejbližších, strašně dlouhy. Tam by bylo odpuštění třeba jako soli, ne táhnout si vědomí choroby či nějakého zločinu, návrh dlužit kdekomu...

jenže odpustit někomu? Nepřekonatelná překážka. „Já už se na to dávno vykašlal,“ tvrdí mi, všechno už jsem odpustil – není to však pravda. Odpuštění je přitom hlavním tématem posledního rozloučení s člověkem, který se chystá přeplavit přes řeku Styx.

Poutavě o něm mluví Jaroslav Dušek ve svém představení Čtyři dchody podle stejnojmenné knihy Dona Miguela Ruize. Po svém rozkrývá, jak nesmyslné je naše přesvědčení, že odpuštění je projevem slabosti. Kde se vůbec zrodilo, pane doktore?

Popletením celého kontextu. Odpustit totiž neznamená zapomenout, ale projít si kolotočem viny, ublížení, vzteku – a to je tak strašně složitě, že to málokdo sám zvládne. Proto nám v tom po staletí pomáhala katolická církev, ta to měla zpracované dokonale. Svě ošklivé tajemství jste sdělila téměř anonymnímu uchu za mřížkou zpovědnice, jeho majitel telefonoval nahoru, tam mu řekli, odpusť jí to, a tak vám oznámil: „Bude ti odpuštěno, dce-ro, ale musíš...“ a celý proces končil slibem „proto se chci polepšit a víckrát už nehřešit“. My ale v sobě nosíme spoustu nesrovnaných věcí. Neodpuštění je vlastně ono sobecké ego v nás, které potom, jak se rozrůstá, utlačuje prosociální pudy. Neurovědci dokonce už dneska umějí zobrazit, kde vám svítí mozek, když myslíte jen na sebe, a kde na jiném místě, když se v myšlenkách vplétáte do sítě mezilidských vztahů. Pokud jste pak zarputilá ve svém egu, všichni kolem vás se také stávají zarputilými – a společnost se atomizuje.

Říct někomu na konci života „děkuji“ mi zase až tak složité nepřipadá.

Alé lidi to říkají strašně neradi, protože se pak cítí být zavázáni. Zapomínají přitom na to, že dík je reciprocita, ne závazek. Dáváte tím najevo, že jste vděčná za to, že pro vás něco udělali, a oni na oplátku totéž sdělují vám a vy víte, že to všechno mělo a má svou cenu.

Další doporučení zkušených z Cesty domů zní: bedlivě naslouchejte a nikdy ne-lžete. Mají podle vás na mysli onu milosrdnou lež, když člověku na smrtelné posteli vykládáme všechno jiné, jen ne to, co bychom v tu chvíli měli?

Určitě, a mají pravdu. Nemůžu přece nikoho falešně utěšovat a vykládat mu, že se dožije Vánoc – to se stavím do pozice mága, co má zajistit další přežití nebo milosrdnou smrt. Přitom v této chvíli je naprosto bezmocný jak laik, tak doktor. Vždyť nikdo netuší, kdo tu jak dlouho ještě pobude. Tvrdit „zbývá vám dva týdny, dědečku“ je tedy blbost. Lze to vyjádřit jinak, třeba „nezbývá vám příliš času“ nebo „spíš než s roky musíme počítat s kratšími časovými úseky“. Pokud ale ten člověk patří mezi vaše blízké, měla byste se s ním bavit o opravdových pocitech a vztazích včetně toho, zda jste mu, obrazně, něco dlužná. Moc se mi líbí řecký Otčenáš, který namísto našeho „a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům“ má „odpusť nám naše dluhy, jako i my odpouštíme našim dlužníkům“. Zkrátka to, co se má na samém konci vyrýchtovat, se má vyrýchtovat poctivě. Aby ten druhý neodcházel ze světa s vědomím, že někomu ublížil a on mu to nechce odpustit, nebo aby obě strany neměly výčitky, že to nezkusily napravit. Ten, co tu zůstává a myslí si,

že to přežije, by prostě neměl umírajícímu sypat písek do očí. Vždyť každá lež, i ta milosrdná, žene člověka do izolace. Je strašně ležet vysíleně v posteli a mít na káňanku, a poslouchat o tom, kam ti, co stojí kolem, pojedou letos na dovolenou nebo co měli včera k večeři. Cítíte tu nepatřičnost?

Výstižné slovo. Jaké zvolit pro fakt, že stále víc pozůstalých si u nás nikdy nevzvedne urnu s popelem svého blízkého? Co se to s námi, proboha, děje?

Tohle je už popření smrti z obou stran. Každý, kdo ve starém Řecku umíral, přesně věděl, co ho čeká, a zrovna tak to věděli jeho blízní. Věděli, že jeho duši převezme převozník Cháron přes řeku Styx, no a aby měl na zaplacení, hned po smrti mu vložili pod jazyk penízek, ti nejchudší aspoň obláček. A že pak dojde k druhé řece, Léthé, z níž se napije a na všechno zapomene. Oběma stranám bylo zároveň jasné, jaký hrozný trest by následoval, kdyby se na to vykašlaly. Všechno bylo zkrátka ritualizované. Ona to totiž

není žádná sranda, umírat. Je to ale přece jen o něco snazší, když každému významnému ději dáte nějaký rituál. Navíc umírání patřilo do přirozeného koloběhu života. Jak napsal Jiří Dědeček: „Prošel jsem všechny knižní sklady, pár slov si opsal, pár jich škrtn, až zbyla tři bez větší vady, a ta jsou život, láska, smrt...“ Rituály se ale zdaleka netýkaly jen dávnověku. Třeba Curzio Malaparte popisuje ve svém románu Kůže zvyky italských šlechticů, kteří kráčeli vstříc smrti s růží v jedné ruce a se sklenkou sektu v druhé, a to se už psal konec druhé světové války! To smrt ještě pořád patřila do života. Však za mého dětství byla novorozenecká úmrtnost mnohonásobně vyšší, a umíralo se převážně doma. A vezměte si Babičku, tam je thanatologická kapitola jako hrom!

Myslíte tu, jak vnučci, shromáždění kolem lože umírající stařenky, pláčou?

Prdlajs! Ona je přece z toho lože všechny zpucovala a postavila do latě, všem rozdala instrukce a Kristle nakázala, že to musí jít říct včeličkám, s podtextem, že z její smrti budou všichni tak zarmoucení, že by na to mohli zapomenout. Teprve pak se zadávala na plamínek a její duše spokojeně odešla.

A poté se rodina i s celým Bělidlem do-zajista odebrala na pohřební hostinu, i když na ni nás už spisovatelka nezavedla. V čem je tak očištná?

Smrt je z mnoha důvodů průšvih, a ten největší je, že spousta věcí zůstane nevyřčených a s dotyčným se už probrat nedají. U prostřeného stolu se ale ještě leccos mezi pozůstalými, sousedy a kamarády srovnat může. ...

HANIN SEN BÝT UČITELKOU SE SPLNIL

Jiří Brady přežil dva roky v Terezíně a několik měsíců v Osvětimi. Uprchl z transportu smrti, po válce se usadil v Kanadě. V roce 2000 byl shodou náhod objeven kufřík jeho sestry Hany, která v Osvětimi zemřela. Její příběh inspiruje tisíce učitelů a studentů po celém světě díky vzdělávacímu programu, který je srovnáván s programem o Anne Frankové. O Haně vyšla kniha, vznikl film i divadelní představení. Jiří Brady pravidelně vystupuje ve školách a odpovídá na otázky mladým lidem. V Česku je právě týden a musí odpovídat na otázky jiného typu. Po několika dnech říká: „Možná je nakonec všechno zlé k něčemu dobré.“

Předválečné roky jste prožil v Novém Městě na Moravě. Jak na ně vzpomínáte?

My jsme byli hodně aktivní, hlavně náš tatínek. Byl v Sokole, u hasičů, hrál divadlo. Na začátku války přibývalo zákazů a příkazů a rodiče se snažili, aby nám to aspoň jakžtakž ulehčili. Nesměli jsme do školy, tak jsme přišli o spoustu kamarádů, ale rodiče sehnali učitele, který nás doučoval. Hráli jsme si s mojí mladší sestrou Hanou, u nás na zahradě i v domě. To bylo naše království, náš úkryt před světem. Jenže ona byla pořád hrozně smutná, že nemůže za kamarádkami. Jednou mě napadlo, že ji trochu rozveselím, tak jsem řekl, že sepišeme všechno, co nám chybí, a třeba se to vrátí. Dali jsme ten vzkaz do lahve a zakopali na zahradě. Ale nic nepomohlo... Maminku zatkl v roce '41, o pár měsíců později musel odjet i tatínek, zůstali jsme sami.

Během vaší současné návštěvy Prahy jste několikrát zmiňoval mlčící většinu, která byla potichu, když se dělo příkoří. Jak jste vnímal reakce okolí?

My jsme najednou byli jako sirotci, našťástí si nás k sobě vzal strýc, on byl katolík. Ven jsme skoro nechodili, a když, viděli jsme, jak nás lidé litují, ale co mohli dělat? Všichni se báli pomáhat Židům. V květnu '42 nám přišlo předvolání, poskládali jsme si pár věcí do kufříku a strýc nás vzal na nádraží. Po třech dnech v Třebíči, kde bylo seřadiště Židů, nás převezli do Terezína. Měl jsem strach, co bude s Hanou. Já už jsem byl přece jen trochu

starší, bylo mi čtrnáct, ale jí teprve jedenáct. Hned po příjezdu nás rozdělili.

Vaše sestra Hana se dostala do dívčího domova, kde se o děti starala výtvarnice Friedl Dicker-Brandeisová, absolventka školy Bauhaus. Snažila se, aby zapoměly na svět okolo. Fungovalo něco podobného i u vás?

Friedl byla skvělá, vždycky říkala: „Zapomeň na to, co je kolem tebe. Zavři oči, představuj si něco pěkného, nějakou vzpomínku.“ Dokázala děti na chvíli odputat od reality. Os tatně je to vidět na kresbách mé sestry, kde maluje náš dům, naši zahradu. Já jsem bydlel v domově č. 1, kde bylo čtyřicet kluků mého věku. Měli jsme vedoucího Valtera Eisingera a on nám hned na začátku řekl, že je za nás sice zodpovědný, ale že chce, ať si mezi sebou vytvoříme samosprávu. Brzy jsme se rozhodli, že začneme vydávat časopis. Já jsem byl kluk z venkova, tak mě moc psaní ne bavilo, ale Petr Ginz nebo Hanuš Hachenburg, to byli talentovaní kluci z Prahy, kteří týden co týden psali články nebo divadelní scénáře pro náš časopis Vedem. Vydávali ho dva roky a pro nás byl hrozně důležitý. Díky němu jsme měli řád, pravidelnost. Těšili jsme se na každé nové číslo.

Po dvou letech v Terezíně jste s Petrem Ginzem a ostatními kamarády museli do Osvětimi. Vaše sestra ale zůstala...

Viděli jsme se jen pár hodin před odjezdem. Řekl jsem jí: „Víc než kdy předtím teď musíš hodně jíst. Sněž i ten nejmenší drobeček. Slíbil jsem mamince a tatínkovi, že se o tebe budu starat a přivedu tě domů, abychom zase mohli být všichni pohromadě. Nechci ten slib porušit.“ Až po válce jsem se dozvěděl, že ji deportovali do Osvětimi pár týdnů po mém odjezdu. Poslali ji rovnou do plynu.

Osvětimi vás zachránila náhoda. Dozorce nedával chvíli pozor a vy jste přeběhl z jedné skupiny, která šla na smrt, k té, která byla vybrána na práci. Koncem války se vám podařilo uprchnout z transportu smrti. Možná je to náhoda, možná štěstí?

Já říkám, že asi něco nad námi musí existovat, jinak si to nedokážu vysvětlit. Nejsem nijak nábožensky zaměřený, nikdy jsem nebyl, ale to, co se stalo po válce, byla vlastně jedna náhoda za druhou a provází mě to dodnes. V květnu '45 jsem se konečně dostal do Nového Města, v našem domě byla za války nějaká německá rodina, která všechno rozkradla. Bydlel jsem zase u strýce. Snažil jsem se nějak znovu začít v našem domě, ale nešlo to. Všechno mi připomínalo rodiče a Hanu. Lidé se ke mně chovali hezky, ale já si s nimi neměl co říct. Třeba když se mě strýc ptal, jaký chci kartáč na boty. Jestli na hnědé, nebo na černé... Najednou mi všechno přišlo úplně banální. Odstěhoval jsem se do Prahy a doufal, že začnu nový život, ale atmosféra v Československu se rychle změnila. Lidé zase začali blbnout, zase uvěřili slibům, tak jako věří dnes v Americe Trumpovi. Nechtěl jsem tady zůstat, a tak jsem si v roce 1948 zažádal o vystěhování do Izraele, kam jelo od nás několik tisíců Židů. Vlák vyjžděl z Prahy a zastavoval ve Vídni, tam jsem vystoupil. Izrael mě

nelákal, chtěl jsem tam, kde žil někdo z příbuzných.

Zamířil jste do Kanady. Jaké byly vaše začátky?

Pár měsíců jsem byl u bratra svého dědečka, ale nechtěl jsem mu zůstat viset na krku, tak jsem si co nejdřív hledal práci. Prvně to šlo dost těžko, čeština mi byla k ničemu, anglicky jsem uměl jen málo. Pak jsem potkal kamaráda z Terezína a založili jsme si instalatérskou firmu. Měli jsme ale takovou podmínku: nebudeme zaměstnávat Čechy. Když neumí pracovat, nemůžeš je vyhodit, protože tě všude pomluví. V roce '68 jsme ale změnilí názor, z Československa přišla spousta lidí. Polovina byla dobrá, opravdu potřebovala pomoc, ale ta druhá polovina... To byli zločinci. Naše firma prosperovala, měli jsme velké zakázky, tak nebyl problém vzít další lidi. Pomáhal jsem jim sehnat práci nebo jsem je finančně podporoval.

O minulosti jste mluvil hlavně s rodinou, ale v roce 2000 se stala další z vašich šťastných náhod. Dostal jste dopis od Japonky Fumiko Išioky, vedoucí tokijského muzea holokaustu, ke které se dostal kufřík vaší sestry...

Psala mi, že před pár měsíci vybudovala novou expozici, kde je několik předmětů zapůjčených z osvětimského depositáře. Mezi nimi také Hanin kufřík. Návštěvníci muzea se Fumiko často ptali, kdo byla Hana, a ona nevěděla, co odpovědět. Měla jen jméno, příjmení a datum narození. Rozhodla se, že vypátrá, co se s Hanou stalo. Jela kvůli tomu do Terezína i do Prahy, našla kresby mé sestry a další dokumenty. Pozvala mě do muzea v Tokiu a to byl vlastně teprve začátek. Příběh Fumiko a jejího pátrání zaujal kanadskou spisovatelku Karen Levinovou. Napsala knihu Hanin kufřík, která vyšla ve 40 zemích po celém světě, vzniklo divadelní představení, teď se točí dva filmy.

V roce 2004 jste s lektory Židovského muzea v Praze vytvořil stejnojmenný vzdělávací program Hanin kufřík, který používají základní i střední školy po celém světě. Proč myslíte, že je o něj takový zájem?

Asi proto, že se děti snadno vcítí do příběhů svých vrstevníků, kteří žili za války. Učitelé jim vypráví nejen o mně a o Haně, ale také o dalších židovských dětech. Jak jsme žili, co nás bavilo a jak se u nás situace začala měnit. Díky tomu programu si děti uvědomí, jaké mají štěstí, že jsou v bezpečí, doma, s rodiči, že mají kamarády. Diskutují také o Hanině kufříku, co by si vzaly, kdyby musely ze dne na den odejít z domova. Přemýšlí, co je pro ně důležité a proč. Nejlíp se to dá vysvětlit deseti- či jedenáctiletým dětem, u starších, u pubertáků, je trochu složitější, jak je zaujmout. Podle učitelů je tenhle program stejně známý jako ten o Anne Frankové.

Pravidelně přednášíte mladým lidem po celém světě. Určitě mají spoustu otázek. Na co se vás nejčastěji ptají?

Zajímá je všechno možné, naše dětství v Novém Městě, ale taky ta moje klukovská parta v Terezíně. Já jim říkám, že jsme zlobili úplně stejně jako současné děti. Taký jsme se občas

pohádali, občas někomu záviděli. Co mě ale bolí, je, když mluvím o tom, jak se u nás v terezínském domově č. 1 kradlo jídlo. Nastražili jsme takovou past, dali jsme do jídla lék, který obarví moč dořívou. Chodili jsme pak s každým klukem na záchod, nakonec jsme toho zloděje chytili. Udělali jsme velký soud a porotu. Okamžitě se přiznal, řekl nám, že má šestiletého bratra, který pořád brečí, protože nemá co jíst. Tak jsme mu pomohli. To jsou vzpomínky, které mě i po těch letech chytou ze srdce. Když myslím na kamarády, jak jsme drželi při sobě.

Zmiňoval jste Petra Ginze, který zahynul v Osvětimi. Jeho deník se před pár lety objevil v Praze. Nálezce ho prodal Petrově sestře Chavě a ona ho pak vydala knižně. Váš deník se našel taky shodou náhod, že?

Ten muž moc dobře věděl, že Chava dá téměř cokoli, aby deník měla. Muselo to pro ni být hrozné, takový handl o památku na bratra. U mě to naštěstí bylo jinak: jeden student architektury šel před pár lety centrem Brna a viděl hromadu věcí v kontejneru. Někdo tam vyklízel půdu a vyhodil spoustu dětských knih. Ten student si jich pár vzal domů. Jeho maminka vyučovala na Masarykově univerzitě dětskou literaturu a znala Hanin kufřík. Když viděla moje jméno v jednom notýsku, došlo jí, že to asi bude propojené. Napsala do Židovského muzea v Praze a oni její dopis přeposlali mému synovci Danielu Hermanovi. On se ale bál, že to je nějaké vydírání, podobné jako s Petrovým deníkem. Požádal toho studenta, aby mu zaslal ukázky. Byl tam nejen můj deník, ale taky fotky rodičů a příbuzných. Poslal mi to do Kanady a ten balíček přišel na moje narozeniny.

Letošní návštěva je jiná než ty předchozí. Setkal jste se s politiky, ale také s mladými lidmi. V úterý pro vás děti z projektu Terezínská štafeta zorganizovaly v Praze koncert. Jako poděkování, že s nimi řadu let spolupracujete, a jako poctu vašim kamarádům z Terezína.

Ony udělaly pořádný kus práce, daly všechny ročníky časopisu Vedem na internet, zhudebnily texty mých kamarádů a opravdu vidíte, že tím žijí. Zakladatel Terezínské štafety František Tichý je totiž vede k tomu, aby se zajímaly nejen o minulost, ale přemýšlely také o současnosti. Když mi v úterý zpívaly, prohlížel jsem si je a říkal si, že možná všechno zlé je k něčemu dobré. V těch mladých lidech je naděje, že se umí sami rozhodnout a že umí jednat. A podobné je to s příběhem mé sestry. Když nám za války zakázali školu, Hana se rozhodla, že musí nějak pokračovat. Začala si sama pro sebe psát učebnice a snila o tom, že bude učitelkou. Ten sen se jí splnil díky všem studentům i učitelům po celém světě, kteří o ní mluví a předávají její příběh. Vlastně je tu pořád s námi.

rozmlouvala *Judita Matyášová*
LN 29.10. 2016

VÝLET PANA BROUČKA DO 15. STOLETÍ - ANEB PAN KARDINÁL BURKE V PRAZE

Myslel jsem si, že ho pomlouvají - ale pan kardinál Burke měl v Praze v kostele na Strahově opravdu „entrée“ v rudé sedmimetrové vlečce, nesené klerikem! (Z dětství si pamatují bohatší nevěsty, kterým nesly vlečku děti.) Papež Pius XII. (1876-1958) vlečky prelátům „ustříhl“ jako přežitkem. Ale co nevidíme? V říjnu 2016 se celý Strahov díky Burkemu ocitl - jako ve snu pana Broučka - v 15. století! Svědčí o tom fotografie v novinách. Nemohl jsem se vynadávat na tu rudou vlečku i okolní uniformy a roucha hodnostářů.

Pan Brouček, jak známo, se z výletu do hluboké minulosti s velkým ulehčením probudil. Jeho Eminence pan kardinál svatý Církve římské Leo Burke se ovšem probudí do reality až na věčnosti. Aspoň že tak!

Jeho způsob chování možno posoudit na základě tzv. „Paktu z katakomb“ 16.11.1965 několika set biskupů na koncilu, týkající se zřeknutí bohatství, pompéznosti a ceremonií při výkonu biskupského úřadu. Cituji ze 13 bodů ten první: „Budeme se snažit žít jako obyčejní lidé kolem nás...“ Z bodu druhého: „Jednou pro vždy se zřekneme bohatství i jeho symbolů, zejména v úředním oblečení (drahé látky, pestré barvy) a v insigniích (zlato a stříbro), ty musí odpovídat evangeliu“. A z bodu 5: „Odmítáme slovní i písemná oslovení vyjadřující společenský význam nebo mocenské postavení (Eminence, Excellence, Monsignor...)“.

Jan Rybář

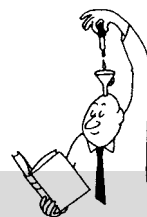
Všechno má svůj čas.

Je čas práce i čas odpočinku,
čas běžet i čas zapálit si dýmku.
Čas sázet i čas sklízet plody,
čas žíznit i čas se napít chladné vody.
Čas moudrosti i čas nerozumných sporů,
čas stoupat k vrcholku i čas sestupovat dolů.
Čas smutku, kdy bolest srdce svírá,
čas naděje a lásky, kdy silí naše víra.
Čas slunce i čas, kdy za límeček nám sněží,
čas skotačit i čas, kdy zvedám se jen stěží.
Čas dávat i čas přijímat dary,
čas úspěchů i čas, kdy přijdou zmary.
Čas hříchů i čas odpuštění,
čas spánku i čas nočního bdění.
Čas nenávisti i čas milování,
čas ledu i čas jarního tání.
Čas na procházku letním ránem,
čas, kdy setkávám se s Pánem.
Jak říká Kazatel, všechno má svůj čas.
Však kolik nám ho zbývá, to neví nikdo z nás.

Jan Šlachta

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

neděle 6.11.	32. v mezidobí	
7.15 h. Letohrad	2 Mk 7,1-2,9-14	Ž 17
8.45 h. Lukavice	2 Sol 2,16-3,5	
10.15 h. Orlice	Lk 20,27-38	
sobota 12.11.	18 h. Lukavice	
neděle 13.11.	33. v mezidobí	
	<i>diecézní sbírka na plošné pojištění 2</i>	
7.15 h. Letohrad	Mal 3,19-20a	Ž 98
8.45 h. Mistrovice	2 Sol 3,7-12	
10.15 h. Orlice	Lk 21,5-19	
sobota 23.11.	18 h. Mistrovice	
neděle 24.11.	Slavnost Ježíše Krista Krále	
7.15 h. Letohrad	2 Sam 5,1-3	Ž 122
8.45 h. Lukavice	Kol 1,12-20	
10.15 h. Orlice	Lk 23,35-43	
sobota 30.11.	18 h. Lukavice	
neděle 1.12.	1. adventní	
7.15 h. Letohrad	Iz 2,1-5	Ž 122
8.45 h. Mistrovice	Řím 13,11-14	
10.15 h. Orlice	Mt 24,37-44	
sobota 7.12.	18 h. Mistrovice	
neděle 8.12.	2. adventní	
7.15 h. Letohrad	Iz 11,1-10	Ž 72
8.45 h. Lukavice	Řím 15,4-9	
10.15 h. Orlice	Mt 3,1-12	

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad, tel. 465 620 357 • Redakce: Václav Vacek, Iva Marková,
jazyková úprava Jana Kalousková • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz • uzávěrka je 20. každého měsíce
Rejstříkové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741